

هدایت سرمایه‌گذاری چینی‌ها در ایران: استقبال و اخراج

دکتر محسن شریعتی نیا

توضیح اجمالی:

بخش مهمی از دارایی‌هایی کشور نزد بانک‌های چینی است و در پی مذاکرات ریاست محترم جمهور در بیشکک و سفر اخیر ریاست محترم مجلس به چین، موضوع استفاده از این دارایی‌ها برای سرمایه‌گذاری چین در ایران مطرح شده است. از دیگر سو در سال‌های اخیر در مورد کیفیت کالاهای چینی و اصولاً توان تکنولوژیک چینی‌ها بحث‌های زیادی در کشور صورت گرفته است. از همین رو پرسش کلیدی در شرایط کنونی آن است که سرمایه‌گذاری احتمالی چین در چه بخش‌هایی از اقتصاد (غیرنفتی) کشور تامین کننده منافع ملی خواهد بود؟ طبیعتاً مسیرهای مختلفی برای پاسخ به این پرسش وجود دارد. یکی از راه‌ها، دقت در حوزه‌های سرمایه‌گذاری غیرنفتی این کشور در خاورمیانه است. خاورمیانه دربرگیرنده کشورهای در حال توسعه‌ای شبیه ایران است که البته شرایط کسب‌وکار آنان فارغ از فشارهای بین‌المللی است و قدرت انتخاب میان شرکت‌های چینی و غربی را دارند. دقت در حوزه‌هایی که چینی‌ها در شرایط رقابتی در این کشورها توانسته‌اند پروژه‌های مهمی را به دست بگیرند، شاخص مهمی در سنجش میزان توانمندی فنی آنان محسوب می‌شود. این حوزه‌ها در جدول ذیل ارائه شده‌اند:

حوزه های سرمایه‌گذاری چین			
کشور	راه آهن	بنادر	نیروگاه و کارخانه
عربستان	راه آهن سریع السیر حرمین، مشارکت در راه آهن شمال-جنوب، مونوریل مکه	احداث بندر راس الخیر در شرق عربستان	نیروگاه گازی الزویر (۵ میلیارد دلاری)
قطر		مشارکت در ساخت بندر جدید دوحه	
عراق			نیروگاه گازی النجیبیه و کارخانه سیمان السماویه
کویت		ساخت فاز اول بندر بوبیان	
لیبی	پروژه های ۵ میلیارد دلاری در بخش راه آهن (بعد از سقوط قذافی با ابهام مواجه شده اند)		
مصر	پیشنهاد مصر به چین برای احداث راه آهن سریع السیر برای اتصال قاهره به سایر شهرهای مهم این کشور		
اسرائیل	توافق اولیه برای احداث راه آهن سریع السیر ۱۸۰ کیلومتری (برای تبدیل اسراییل به هاب لجستیکی و تجاری مدیترانه)		

نکات کلیدی:

۱- چین، ژاپن و کره جنوبی به عنوان مهمترین قدرت‌های آسیایی در سالهای اخیر به سرمایه‌گذاران اصلی در کشورهای خاورمیانه تبدیل شده‌اند. دقت در حوزه های سرمایه گذاری آنان نشان می‌دهد که حوزه‌های پیچیده و نیازمند دانش فنی بالا همچون ساخت نیروگاه ۲۰ میلیارد دلاری هسته‌ای امارات، برج خلیفه دبی و متروی امارات به شرکت‌های ژاپنی و کره‌ای و پروژه‌های زیرساختی در حوزه‌های راه آهن و بنادر به چینی‌ها واگذار شده است.

۲- دقت در حوزه‌های سرمایه‌گذاری چین در خاورمیانه نشان می‌دهد که کشورهای منطقه عموماً علاقمند به بهره‌گیری از مزیت رقابتی این کشور در حوزه‌های راه آهن و بنادر بوده‌اند. این علاقمندی بدان دلیل است که احداث راه آهن و بنادر از حوزه‌های اصلی توانمندی فناورانه چین است و این کشور در طیف وسیعی از کشورهای در حال توسعه مشغول انجام چنین فعالیت‌هایی است. بر مبنای آمارهای موجود، شرکت‌های چینی ۴۵ درصد کل پروژه های در حال اجرا توسط شرکت‌های بین‌المللی در منطقه خاورمیانه را در اختیار دارند. از دیگر سو کشورهای منطقه هیچ حوزه پیشرفته و پیچیده‌ای را در اختیار چینی‌ها قرار نداده‌اند.

۳- چین تلاش دارد تا با تقویت زیرساخت‌های منطقه، خاورمیانه را به هاب لجستیکی برای نقل و انتقال کالاهای این کشور به اروپا و آفریقا تبدیل نماید. از همین رو منافع استراتژیک این کشور را نیز در حضور روزافزون آن در این بخش‌ها باید مد نظر داشت.

۴- روند سرمایه‌گذاری چین در ایران متأثر از فشارهای سیستمی وارده بر کشور در هشت سال اخیر منطبق با منافع ملی نبوده است، زیرا حضور فله‌ای این کشور در حوزه‌های مختلف اقتصاد ما در اغلب موارد به نوعی تحمیلی و با توجه به منافع چین صورت گرفته است. از همین رو باید اولویت بندی مجددی با توجه به شرایط جدید و حوزه های توانمندی این کشور صورت گیرد.

۵- اولویت‌بندی جدید می‌تواند در قالب استراتژی "استقبال و اخراج" صورت گیرد. در قالب این استراتژی از یکسو باید به شدت به دنبال سرمایه‌گذاری چین در بخش راه آهن و بنادر کشور بود تا از مزیت نسبی آن برای کاهش شکاف میان ایران و رقبای منطقه‌ای و تعریف منافع مشترک با چینی‌ها در این حوزه‌ها بهره برد و از دیگر

سو به تدریج و با گشایش بیشتر فضای بین‌المللی کشور، چینی‌ها را از بخش‌های حساس و پیچیده اقتصاد کشور همچون مخابرات و خودروسازی اخراج کرد.

